

Чеканіна Оксана Володимирівна

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Агарков Олег Анатолійович

доктор політичних наук, професор,

професор кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ОНЛАЙН НАВЧАННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Навчальні заклади в Україні після 24 лютого 2022 р. в результаті російської агресії змушені були абсолютно переформувати свою діяльність в межах навчального процесу: певні міста були окуповані, тому університети були евакуйовані, та мали починати навчальний рік на нових місцях. Деякі університети були зруйновані, та умовах невизначеності мали перебудовувати процес навчання. Всі університети України функціонують в контексті обмеженості ресурсів: доступу до інтернету, відключень електроенергії, людських ресурсів (через виїзд викладачів за кордон). Російська агресія спричинила величезний збій в освітніх системах, вразивши, тим чи іншим чином 100 відсотків студентів у всіх областях України. Щоб навчання продовжилося, навчальним закладам довелося швидко адаптуватися до ситуації та переходити не тільки на онлайн-навчання, а і враховувати у навчанні безпековий фактор (наприклад, наявність загроз, щодо обстрілів цивільної інфраструктури) . У цих умовах невизначеності навчальні заклади не могли продовжувати свою діяльність старими методами навчання. В значній мірі українська система була готова до навчання в умовах невизначеності через глобальну пандемію, та перехід на онлайн навчання. Але застосування альтернативних методів навчання, таких як використання онлайн-платформ для навчання всієї академічної спільноти вимагали її адаптацію в умовах російської агресії. Ця модель навчання, яка складається з використання електронного обладнання та інформаційних технологій, була вже знайомою для освітньої системи України. Як стверджувалося в попередніх дослідженнях [7, с. 923–945], важко зробити різку різницю між очним навчанням у класі та онлайн-освітою, оскільки обидва вони вважаються «гетерогенними». Однак існують переваги та обмеження, пов'язані з цією темою; онлайн-навчання оцінюється як доповнення до традиційного навчання та додатковий спосіб підвищення задоволеності студентів і економічної ефективності, але, здається, воно не замінює середовище в аудиторії, оскільки

студентам важко отримати той самий обсяг знань, який вони отримали б у традиційному середовищі [8].

Добре завершений онлайн-курс вимагає детального та організованого плану лекції, технічних навичок, навчальних матеріалів, ранньої підготовки та досвіду онлайн-викладання. Крім того, дослідження показують, що студенти мають справу з багатьма проблемами, такими як відсутність мотивації та відповідного навчального середовища, оскільки студенти та викладачі ізольовані [2]. У випадку навчання в університеті, якщо студентам важко, викладачі можуть визначити, через спостереження та реакцію, чи вони потребують чогось, і спробувати взяти ситуацію під контроль, що не може бути повністю можливим під час онлайн-навчання. Однак підхід до дистанційного навчання має деякі потенційні переваги: студенти більш автономні, тож вони можуть самостійно контролювати темп під час навчального процесу, мати можливість переглядати свої навчальні ресурси, а викладачі можуть контролювати їхній прогрес, що означає, що ця модель навчання більше орієнтований на студентів і пропонує гнучкість у виборі належного часу для їхнього навчання [4]. Розширений доступ і здатність студентів підготуватися до майбутнього, заснованого на технологіях, це вважається успішними моментами онлайн-навчання [1]. Д. Мірхолоківна розглядає доступність, гнучкість і низьку вартість як переваги дистанційного навчання та обмежену соціальну взаємодію та участь як недоліки [5].

Попередні дослідження показали, що відсутність соціальних взаємодій може знизити мотивацію та мінімізувати дисципліну студентів. Демографічні фактори, такі як стать, вік, програма навчання та рівень освіти, впливають на прихильність студентів до онлайн навчання. Адаптація студента залежить від рівня обізнаності, рівня знайомства з інформаційними технологіями та бажання залучитися та адаптуватися до підходу онлайн навчання [6, с. 1-11]. У цій небаченій раніше ситуації, створеній військовою агресією, українські студенти вперше зіткнулися з перспективою загрози особистій безпеці в умовах дистанційного навчання. Російська військова агресія негативно вплинула на характеристики університетів, збільшення використання технологій повинно бути в центрі уваги вищої освіти, щоб запобігти наслідкам непрогнозованих наслідків. Студенти, безумовно, мають своє сприйняття та адаптаційні підходи до онлайн-навчання під час цієї військової російської агресії.

Через російську військовою агресією вищі навчальні заклади України сильно постраждали, а студенти пережили безпрецедентну та стресову ситуацію. Лекції університетських аудиторій були перенесені на 100% в Інтернет, семестри були перенесені, а іспити скориговані. В Україні університети знову перейшли на онлайн-викладання, і це було зроблено несподівано, не дозволивши викладачам і студентам підготуватися до цієї ситуації. Українські студенти зіткнулися з перешкодами та труднощами під час онлайн-навчання. Лише невеликий відсоток студентів вважав онлайн-навчання легким, і більшості студентів довелося змінити свій метод навчання,

щоб адаптуватися до онлайн-класу. Українські студенти стверджують, що їм потрібно докладати більше зусиль у навчанні, і вони почуваються більш демотивованими, ніж раніше.

Студенти зазначають, що їхніми основними проблемами є обмежений доступ до Інтернету та відсутність технологічних пристроїв. Онлайн-навчання не може дати ефективних результатів в Україні, в умовах російської агресії, через технічні та грошові проблеми. Студенти мають труднощі з концентрацією та розумінням матеріалів курсу та відчувають тривогу перед іспитами. Деякі студенти заявляють, що мають проблеми зі здоров'ям, згадуючи про проблеми із зором, та психологічні проблеми. 72 % студентів страждали від проблем з очима/головним болем під час онлайн-навчання. Крім того студенти стверджують, що несумісність зі стилем навчання студентів була однією з причин незадоволення студентів онлайн навчанням. Використання технологічних пристроїв протягом тривалого часу викликає у студентів втому та труднощі в засвоєнні матеріалу курсу. Досвід студентів у навчанні був би більш позитивним, якби коротші онлайн-частини були інтегровані в традиційні класи в невеликих онлайн-блоках для студентів до цієї ситуації.

Студенти, які навчаються за спеціальностями, пов'язаними з технологіями, менше стикаються з онлайн-навчанням і вважають цей метод більш цікавим порівняно зі студентами, які навчаються за програмами без серйозного досвіду в галузі технологій. Освіта та використання Інтернету впливають на готовність до електронного навчання [6]. Студенти високо оцінюють ідею дистанційного навчання через платформу Google Classroom, але шляхом запровадження безперервного навчання паралельно цьому процесу для ефективного використання інформаційно-комунікативних технологій. Комп'ютерний досвід є предиктором ставлення до електронного навчання, сприйнятої самоефективності, сприйнятого задоволення та сприйнятої корисності. Більшість студентів вважають, що вони не досягнуть своїх академічних цілей. Тим не менш, студенти з середньою та високою успішністю мали більш позитивне сприйняття впливу онлайн-освіти на їхню успішність. Д. Бір показав, що онлайн-навчання негативно впливає на успішність студентів, за винятком студентів з високою академічною успішністю [3].

Українські студенти були більш задоволені процесом навчання в аудиторії, де, за їх словами, вони були більш мотивованими та продуктивними. Тим не менш, вони повідомили, що витрачали менше часу на навчання під час онлайн-навчання. Більшість із них погодилися, що університетське середовище залучає їх до навчання, і не віддають перевагу віртуальним лабораторіям, особливо тим, чия сфера навчання базується на практичних лабораторіях. Найбільше постраждала під час онлайн навчання практична робота, де ефект військових дій сильно вплинув на студентів-медиків, тоді як студенти-інженери постраждали менше. Крім того, занепокоєння через онлайн-тести є однією з причин опору студентів онлайн-навчання [9]. Багато

студентів позитивно оцінювали роль технологій в освіті, і 62,9 % із них стверджували, що покращили свої навички в області технологій. 56% студентів розвинули нові навички. Студенти в Україні віддають перевагу продовженню навчального процесу в аудиторії, і, за їх словами, онлайн-навчання не може замінити аудиторію.

Це перший випадок, коли в умовах російської військової агресії українські студенти відвідують онлайн-навчання, і вони зіткнулися з багатьма проблемами та невдоволенням. Такі характеристики студентів, як освіта та академічна успішність, впливають на адаптацію студентів і задоволення від онлайн-освіти. Крім того, студенти мають позитивну думку про роль і користь технологій для освіти. Більшість студентів віддають перевагу навчанню в аудиторії, а не онлайн, і, за їх словами, дистанційне навчання не може замінити аудиторне середовище. Ці результати свідчать про те, що технологія повинна поступово інтегруватися в українську освіту, щоб її оцінили студенти, залежно також від їхніх характеристик. У цій надзвичайній ситуації викладачі повинні надати значну підтримку, щоб заохотити студентів успішно залучатися до онлайн-навчання, навіть тих, хто має обмежені можливості впоратися з онлайн-навчанням через технічні проблеми.

Список використаної літератури:

1. Appana S. A Review of Benefits and Limitations of Online Learning in the Context of the Student, the Instructor and the Tenured Faculty. *International Journal on E-Learning*. 2008. №7(1). P. 5-22.
2. Bao W. COVID -19 and online teaching in higher education: A case study of Peking University. *Human Behavior and Emerging Technologies*. 2020. № 2(2). P. 113-115.
3. Bir D. D. Comparison of Academic Performance of Students in Online Vs Traditional Engineering Course. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*. 2019. № 22(1). P. 1-13.
4. Dyrbye L., Cumyn A., Day H., Heflin M. A qualitative study of physicians' experiences with online learning in a master's degree program: Benefits, challenges, and proposed solutions. *Medical Teacher*. 2009. № 31(2).
5. Mirkholikova D. K. Advantages and disadvantages of distance learning. *Наука и образование сегодня*. 2020. № 7(54). P. 70-72.
6. Naresh B., Reddy D.B.S, Pricilda U. A Study on the Relationship between Demographic Factor and eLearning Readiness among Students in Higher Education. *Sona Global Management Review*. 2016. Vol.10. Iss 4. P. 1-11.
7. Rapanta C., Botturi L., Goodyear P., Guàrdia L., Koole M. Online University Teaching During and After the Covid-19 Crisis: Refocusing Teacher Presence and Learning Activity. *Postdigital Science and Education*. 2020. № 2(3). P. 923–945.
8. Spurlock-Johnson J.I., Zhang W., Allen-Haynes L. Can E-learning replace the Traditional Classroom? *Education Special Interest Group for AITP Association of Information Technology Professionals (EDSIG)*. 2004. P. 1-6.

9. Tuncay N., Uzunboylu H. Anxiety and Resistance in Distance Learning. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 2010. 5. P. 142-150.

Швидка Тетяна Сергіївна

здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Пріснякова Людмила Макарівна

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Проблематика самовизначення на сучасному етапі має глибокі культурно-історичні корені в нашому суспільстві. Передусім, це пояснюється безперервною зміною проблемних ситуацій, якими характеризується наше існування. Можна сказати, що зараз педагогічна наука затвердилася в думці про включення культури самовизначення в число показників базової культури особи. В зв'язку з цим діяльність, що вибудовується педагогами по розвитку лідерських якостей у сучасних підлітків, не може обійти і створення умов для розвитку у них здібності до самовизначення.

Вступаючи в активне самостійне життя, кожне молоде покоління вирішує для себе проблеми, які прийнято вважати вічними: життєвого, професійного і емоційно-ціннісного вибору. У ранній юності зростаюча активність процесу самовизначення особи обумовлена потребою зайняти внутрішню позицію дорослої людини у зв'язку із закінченням школи, коли майбутнє набуває відчутних рис. Розширення соціального простору життєдіяльності, майбутнє входження в післяшкільний соціум, необхідність адаптуватися до змін зовнішніх умов, пошук і вибір шляхів побудови власного життя, визначення перспектив здобуття подальшої освіти – усе це створює стресову ситуацію напруги, енергетичних витрат і можливого розчарування.

У старшокласників відсутній соціальний досвід, який дозволяє їм адекватно реагувати на виникаючі ситуації, котрий спонукає їх звертатися до психологічного захисту, який нерідко спотворює реальність, та зате створює видимість емоційного благополуччя. Це може привести до дезінтеграції особи. Щоб знайти оптимальний спосіб поведінки, вибрати варіант адекватного виходу з конфліктного становища, позбавитися від стресової ситуації і життєвих утруднень, потрібні зусилля освітніх установ і громадськості, їх допомога і підтримка, тобто те, що ми називаємо педагогічним супроводом соціального самовизначення випускників шкіл.